

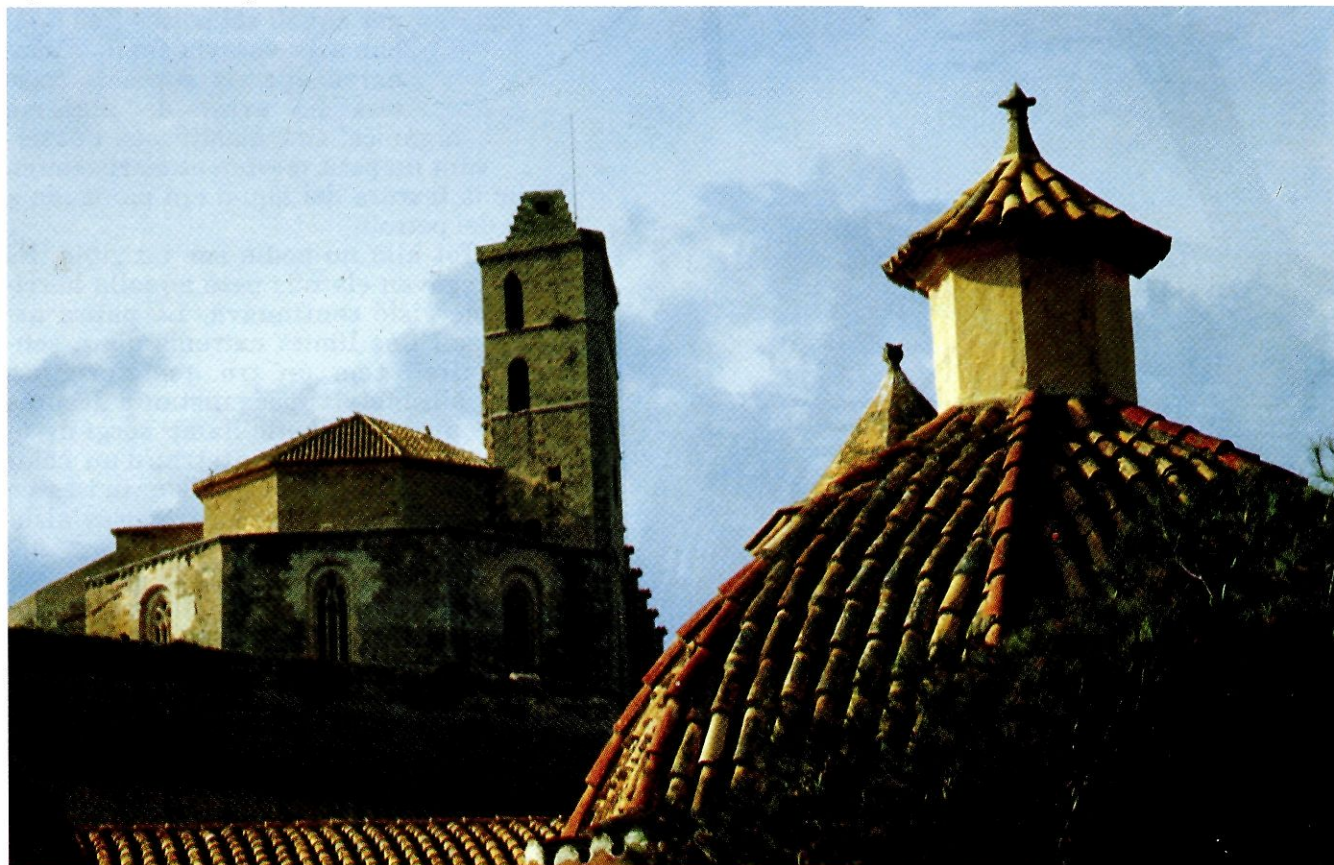
Reflexions entorn del llibre *Dalt Vila (Ciutat d'Eivissa),* de Rosa Vallès

per Jean Serra

A darrers de 1993 va aparèixer, publicat pel Consell Insular d'Eivissa i Formentera, el llibre *Dalt Vila (Ciutat d'Eivissa)*, de Rosa Vallès. Mentre el llegia, em suscitava un seguit de reflexions que, deixant de banda l'anàlisi de l'obra, per la qual cosa es necessita un lector més especialitzat que no sóc jo, em permetré de compartir amb els interessats. Els treballs que li coneixem a l'autora, així com la seva formació universitària garanteixen els mèrits d'un llibre com aquest. "La professora Rosa Vallès –diu Joan Vilà Valentí– constitueix un excel·lent exemple de resposta tenaç i seriosa a una clara vocació cap als estudis històrics i geogràfics". I encara afegeix unes paraules que són tot un homenatge merescut: "Ella (...), malgrat que no ha disfrutat pas de massa possibilitats, ha sabut aprofitar totes les circumstàncies favorables i ha sabut

vèncer les desfavorables que malden per torçar el seu camí". En efecte, el treball general d'investigació de Rosa Vallès i, en particular, el llibre d'avui és sempre el resultat de l'estudi dels textos històrics i de les restes arqueològiques, però sobretot el llibre és fruit de la seva passió pel coneixement que s'obté de la investigació rigorosa dels documents historiogràfics tant com del seu amor per l'objecte de la seva atenció, en aquest cas, la ciutat d'Eivissa, que és la seva i la nostra. En aquest punt no em sé estar de ressaltar la claredat del seu discurs expositiu que permet passejar mentalment per la història d'una ciutat característica i singular en el context de la Mediterrània. Hi ajuda, així mateix, l'amenitat dels peus de les fotografies amb què il·lustra determinats passatges del llibre, contribuint al seu atractiu. A la titulada *La*

Església de Sant Domingo. (Foto: Studio 30. G. Ferrer©.)

ciutat encantada, de gener del 93, diu: "La naturalesa cobreix l'empedrat de la costa Vella amb un coixinet d'herbes. Eivissa dorm. Espera qui amorosament la desperti a l'avui encisat pel seu encant". Resseguint les pàgines d'aquest llibre, el lector assisteix a l'evolució històrica de la ciutat d'Eivissa, des de la seva fundació fins als nostres dies. Rosa Vallès ens apropa al seu doble vessant geogràfico-històric, ja que tota "ciutat és abordable des de l'espai i des del temps". L'obra és, com a feina ben feta, una aportació generosa i exemplar a la recerca de la nostra identitat col·lectiva.

La ciutat d'Eivissa, tal com la coneixem, ens arriba predeterminada per l'elecció del lloc on s'ubica des dels temps fundacionals. "Filla de la civilització fenicio-púnica —escriu Rosa Vallès—, exemple de sincretisme mediterrani, tindrà com a principal activitat el comerç. El port és, així, la raó de ser de la ciutat". La necessitat de protegir-lo i de defensar-lo dels enemics, promourà des del començ la construcció de la ciutat en acrópolis fortificada. La seva inexpugnabilitat al cim del puig de Vila és comentada pels cronistes històrics des de, almenys, el segle V aC. La permanent inseguretat al llarg dels segles ha justificat la seva condició militar. D'ací les murades renaixentistes, i les notícies que ens han pervingut de l'existència d'un triple recinte emmurallat de l'època musulmana o altres tants vestigis encara més anteriors.

Ja tenim indicats els grans trets definidors de la personalitat d'Eivissa: port per al comerç, plaça militar, contínua inseguretat... Els documents històrics abunden en dades sobre la vida difícil dels eivissencs. Fins i tot, les manifestacions de la nostra literatura oral són plenes d'ansietat. Un cert sentiment tràgic impregna la mentalitat illenca, per causa d'una existència estigmatitzada pels perills o les calamitats. "La situació de les Illes —podem llegir al llibre que comentem—, ha estat també un factor condicionant de les característiques del seu poblament, de les formes econòmiques, de les realitats culturals i de les vicissituds polítiques i militars".

Tots sabem que els béns de la cultura floreixen amb la riquesa i la pau. L'existència d'un poeta eivissenc tan notable i famós en el seu temps (segle XI), com al-Sabini, indica un moment d'esplendor per a les nostres Pitiüses. D'ell coneixem diversos fragments de poemes, com el corresponent al títol *Els gots*, que Marià Villangómez va anostrarnos en català:

*Eren pesants, els gots, quan a nosaltres
vingueren buits, però quan foren plens
de vi pur es tornaren tan lleugers
que cuidaren volar amb el contingut,
de manera semblant a com els cossos
s'alleugereixen amb els esperits.*

Tanmateix, aviat la pau es trencaria en aquesta part de la conca mediterrània. El món musulmà entraria en decadència i davallaria en una espiral de violència de la qual no ha sortit avui en dia encara. La necessitat de preservar el seu comerç marítim obliguen la corona catalano-aragonesa a planificar la conquesta de les Illes, la qual cosa es va

dur a terme en successives campanyes. Eivissa i Formentera queden així incorporades a la civilització occidental i cristiana. Llengua, cultura i fe ens ho diuen encara.

La ciutat d'Eivissa ha crescut adaptada "a les característiques físiques de l'emplaçament" i conseqüència del seu "passat històric" manté "una homogeneïtat morfològica". Si de l'emplaçament al puig de Vila en depèn la seva fixació urbana, de la situació estratègica en la Mediterrània se'n deriven la seva progressió i el seu desenvolupament.

Enllà dels segles, reduïdes al mínim les seves necessitats defensives, la ciutat d'Eivissa assoleix el seu caràcter forjador de cultura inherent a un centre urbà. Tota ciutat històrica és centre cultural per antonomàsia. La civilització, de fet, és urbana. Neix a la polis. Eivissa (ciutat i illa), amb la pau generalitzada i l'augment del benestar econòmic, ha recuperat la seva condició de gresol de cultures. Un historiador del segle I aC., Diodor de Sicília, ja en parlà així: "Té una ciutat que es diu Ebyssos i és colònia dels cartaginesos. Té també ports de menció i grans muralles i moltes cases admirablement construïdes. L'habiten bàrbars de totes classes, principalment fenicis..." Certament, avui encara continua habitada, a més de pels propis eivissencs, per estrangers de totes classes, que s'hi deuen trobar bé. A més a més, des de fa dècades, anualment, la visiten centenars de mils de turistes... La indústria turística ha estat la causa que ha transformat la secular i endarrerida societat illenca catapultant-la a la modernitat més absoluta... Però és l'excusa que malda per massificar l'illa i convertir-nos en un poble desmemoriat i gris.

En el futur tendrem un tipus o un altre de visitant segons quina sigui l'oferta que els brindem. Sovent ens queixem del turisme cridaner i agressiu, però de fet ha estat atret perquè des d'aquí se'ls ha proposat el consum d'una Eivissa on tot és permès. Darrerament, veus conscienciades de la xarxa social aposten per un turisme de qualitat. Tanmateix, això vol dir que ens l'hem de guanyar, remeiant alguns mals que patim, millorant els serveis i creant-ne de nous. Sobretot, no espanyant massa més el que ja s'ha espanyat ni, sobretot, espanyant el que encara podem conservar i protegir... de la ciutat i de les dues illes Pitiüses.

No ens hauríem de deixar enlluernar per falsos miratges, creient que el turisme de qualitat necessita "macroinstal·lacions". El bon turisme vendrà mentre, a més dels solàriums devora les piscines dels hotels i urbanitzacions, li poguem continuar oferint els valors del nostre paisatge irrenunciable, sense el qual l'ésser eivissenc no té raó d'existir. El paisatge natural que ens resta sense contaminar amb instal·lacions perniciosos. El paisatge cultural i urbà, sintetitzat en aquesta nostra a vegades dissortada ciutat d'Eivissa, la comprensió de la qual és més assequible a partir de la lectura d'una obra com *Dalt Vila (Ciutat d'Eivissa)*, de Rosa Vallès.

JEAN SERRA